

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Податковий Кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 20.04.2023).
2. OpenBudget. URL: <https://openbudget.gov.ua> (дата звернення: 20.04.2023).
3. Міністерство фінансів України: статистичні дані. URL: <https://www.mof.gov.ua/uk> (дата звернення: 20.04.2023).
4. Taxation Trends in the European Union / Luxembourg: Publications Office of the European Union. URL: https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/%20f85da28f-f5be-11ec-b976-01aa75ed71a1/language-en?WT.mc_id=Selected%20publications&WT.ria_c=51677&WT.ria_f=6180&WT.ria_ev=search&WT.%20URL=https%3A%2F%2Ftaxation-customs.ec.europa.eu%2F (дата звернення: 20.04.2023).

Юрчишена Л. В.

канд. екон. наук, доцент, доцент
кафедри фінансів і банківської справи
ДонНУ імені Василя Стуса

Борачук В. І.

магістрант
ОП «Фінанси, банківська справа та страхування»
ДонНУ імені Василя Стуса

НАДХОДЖЕННЯ ПОДАТКУ НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ В УМОВАХ ВІЙНИ

Вступ. Повномасштабна війна в Україні призвела до дисбалансу, невизначеності та руйнування бізнесу, як наслідок – скорочення можливостей роботодавців щодо виплати заробітної плати зі врахуванням бонусів, премій, надбавок тощо. Активні бойові дії в перші місяці війни обумовили невизначеність та хаос як юридичних, так і фізичних осіб. Доходи суттєво зменшилися, або в багатьох випадках звелися до мінімуму чи перейшли в тіньовий сегмент. Наслідком зазначених подій є значні недоотримання надходжень від податку на доходи фізичних осіб до бюджетів різних рівнів, що потребувало регулювання і скорочення цих процесів державою. Усе вищезазначене визначає актуальність даної теми і потребує подальших досліджень.

Метою роботи є аналіз структури і обсягу надходження податку на доходи фізичних осіб до бюджетів різних рівнів в умовах війни.

Основна частина. Податок на доходи фізичних осіб, зокрема військовий збір, є одним із бюджетоутворюючих податків. У 2022 р. до зведеного бюджету надійшло 420,6 млрд грн, з них 148,4 млрд грн до державного бюджету та 272,2 млрд грн до місцевого бюджету. Приріст надходжень відносно попереднього року становить +20,3 %, з них +7,9 % державного та +28,8 % місцевого бюджету. Значний приріст надходжень до місцевих бюджетів обумовлений ПДФО з грошового забезпечення, грошових винагород та інших виплат, одержаних військовослужбов-

цями та особами рядового і начальницького складу, який сплачується податковими агентами і становить 111,9 млрд грн в 2022 р., що на 92,4 млрд грн більше відносно попереднього періоду.

Щодо структури надходжень податку та збору на доходи фізичних осіб (рис. 1), то більше ніж 60 % надходить до місцевих бюджетів, 35–40 % до державного. Військовий збір та ПДФО із доходів у вигляді процентів повністю зараховується до державного бюджету.

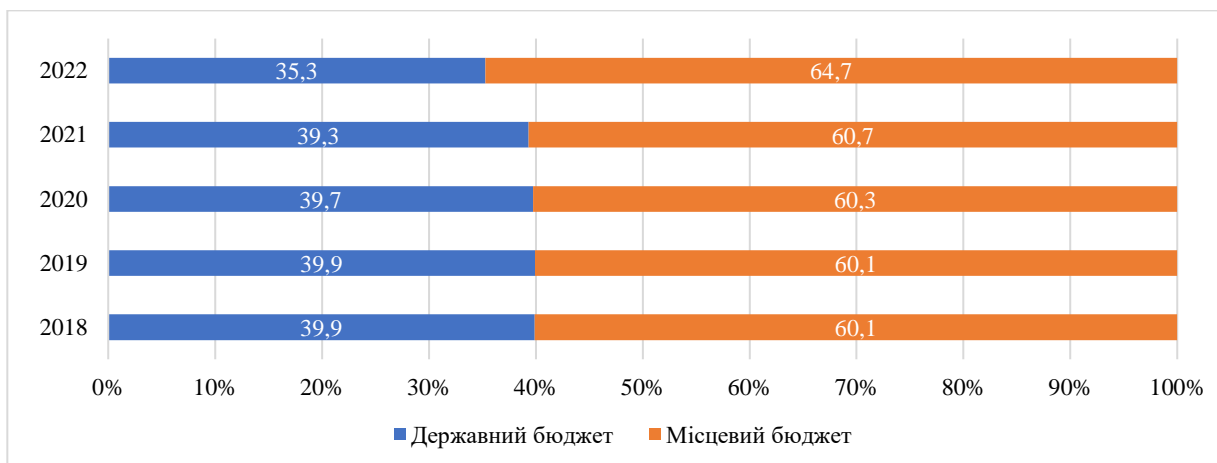

Рисунок 1 – Структура розподілу податку та збору на доходи фізичних осіб між бюджетами різних рівнів [1]

Структура надходжень до бюджетів різних рівнів є відмінною, розглянемо, за рахунок яких складників формується ПДФО і ВЗ до зведеного бюджету (рис. 2).

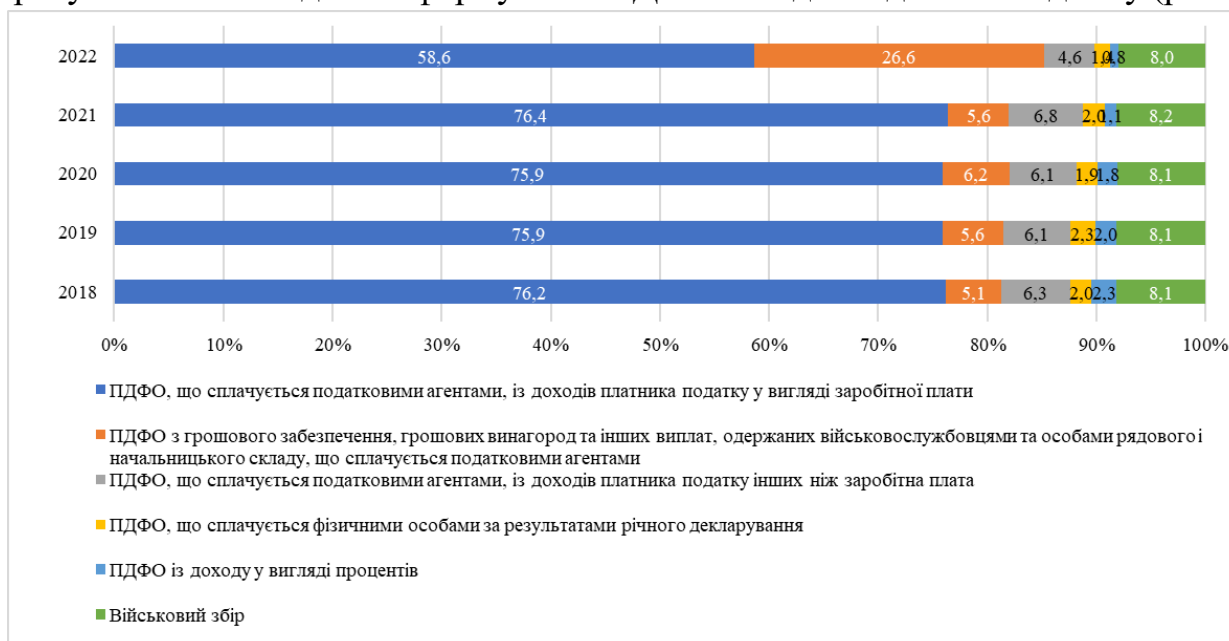

Рисунок 2 – Структура надходження податку та збору на доходи фізичних осіб до зведеного бюджету України [1]

Податок та збір на доходи фізичних осіб більшою мірою складається із ПДФО, що сплачується податковими агентами, із доходів платника податку у вигляді заробітної плати та воєнного збору, які впродовж 2018–2021 рр. займали частку в структурі і становили в середньому 76,1 % та 8,1 % відповідно. Проте повномасштабна війна в 2022 р. обумовила фінансову кризу для багатьох суб'єктів господарювання, в тому числі і державного сектору, що вплинуло на скорочення рівня оплати працівників, як наслідок – зменшення частки надходження ПДФО від заробітної плати до 58,6 % (або 246,4 млрд грн, що на 20,76 млрд грн менше відносно 2021 р.).

Попри значне скорочення доходів громадян значно зросли виплати військово-службовцям, доходи яких підлягають оподаткуванню. Збільшення грошового забезпечення, грошових винагород та інших виплат, одержаних військовослужбовцями та особами рядового і начальницького складу в 2022 р. обумовило зростання частки надходження ПДФО з цього джерела на 21 % (або 92,43 млрд грн) до 26,6 % (111,9 млрд грн) у 2022 р. Проте зазначене джерело не є стійким, адже вже у 2023 р. році виплати військовослужбовцям скорочуються, оскільки існує проблема наповнення бюджету і воєнна ситуація в країні.

Висновки. Податок на доходи фізичних осіб займає вагомий частку в наповненні бюджету, обсяги надходжень залежать від доходів фізичних осіб, які в умовах війни суттєво зменшилися, перейшли в тіньовий сектор. Позитивний вплив надходжень від ПДФО обумовлено значними виплатами і грошовим забезпеченням військовослужбовців, що є тимчасовим джерелом; негативним є скорочення частки ПДФО, сплаченої податковими агентами із доходів платників податків у вигляді заробітної плати; основними чинниками є руйнування бізнесу, нестійкість діяльності, зростання операційних витрат, скорочення та тінізація заробітної плати. Зазначені тенденції потребують дієвих інструментів державного регулювання та підтримки бізнесу задля забезпечення приросту ПДФО в наступні роки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Державний веб-портал бюджету для громадян. URL: <https://openbudget.gov.ua/>